

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-86>

УДК 336.71:330.131.7:338.242.2(477)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

CURRENT STATE AND PROBLEMS OF ENSURING THE SECURITY OF ENTERPRISE LENDING IN UKRAINE

Завада Віталій Ярославович

аспірант,

Приватний вищий навчальний заклад

«Європейський університет»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2798-5403>**Zavada Vitalii**

European University

Стаття присвячена актуальним питанням забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні. Проаналізовано показники динаміки зміни кредитного портфеля банківської системи України та його співвідношення до ВВП. Проведено аналіз кредитного портфеля та непрацюючих кредитів у банківській системі України. Систематизовано проблеми та перспективи забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні. Обґрунтовано напрями вдосконалення заходів щодо забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні. Виявлено, що високий рівень кредитних ризиків та неповернення кредитів, посилений війною – це одна із проблем кредитування підприємств в Україні. Зазначено, що впровадження державних програм гарантування повернення кредитів для малого та середнього бізнесу є важливим заходом для удосконалення процесу кредитування вітчизняних підприємств.

Ключові слова: кредитування підприємств, фінансова безпека, кредитний портфель, непрацюючі кредити, кредитні ризики, банківська система, державні програми, воєнні умови.

The article is devoted to the topical issues of ensuring the security of lending to enterprises in Ukraine. The indicators of the dynamics of changes in the credit portfolio of the banking system of Ukraine and its ratio to GDP are analyzed. The analysis of the credit portfolio and non-performing loans in the banking system of Ukraine is carried out. The problems and prospects of ensuring the security of lending to enterprises in Ukraine are systematized. The directions of improving measures to ensure the security of lending to enterprises in Ukraine are substantiated. It is revealed that the high level of credit risks and non-repayment of loans, aggravated by the war, is one of the problems of lending to enterprises in Ukraine. It is noted that the implementation of state programs to guarantee the return of loans for small and medium-sized businesses is an important measure for improving the process of lending to domestic enterprises. The research results demonstrate that the war has intensified credit risks, undermined the solvency of enterprises, and increased macroeconomic instability. Despite some positive dynamics in reducing the share of non-performing loans in the pre-crisis period, since 2022 there has been a reverse trend due to the destruction of production capacities, disruption of logistics, and the narrowing of sales markets. To overcome these challenges, the article substantiates the necessity of implementing modern credit scoring tools, digital monitoring platforms, and mechanisms for insuring credit risks. The development of state programs to guarantee loan repayment for small and medium-sized businesses and the wider use of public-private partnership practices are defined as important priorities. Thus, ensuring the security of enterprise lending in Ukraine requires a comprehensive approach that combines the improvement of banking procedures, the integration of European standards of credit risk management, and the expansion of state support. Strengthening institutional capacity, introducing innovative digital solutions, and enhancing transparency will contribute to restoring the stability of the banking system, increasing investment attractiveness, and supporting the recovery of business activity in the post-war period.

Keywords: lending to enterprises, financial security, loan portfolio, non-performing loans, credit risks, banking system, government programs, wartime conditions.

Постановка проблеми. Кредитування підприємств є важливим елементом функціонування фінансової системи, яка забезпечує

доступ бізнесу до необхідних ресурсів для інвестицій, інновацій та розвитку вітчизняних підприємств у кризових умовах. Однак в умо-

вах нестабільності фінансових ринків, воєнного стану та зниження рівня довіри до банківських установ постає проблема забезпечення належного рівня безпеки кредитних операцій. Недостатня ефективність механізмів оцінки кредитних ризиків, обмеженість державних гарантій та високий рівень неповернення кредитів знижують інвестиційну привабливість банківського сектору та гальмують розвиток підприємств України під час військового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні досліджують такі автори як: С. Бондаренко, З. Варналій, Л. Гриценко, Ю. Жежерун, Р. Місценко, Ю. Романовська, К. Редько та ін. Дослідники вказують на необхідність комплексного підходу до управління ризиками, удосконалення напрямів забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявні наукові напрацювання, недостатньо дослідженими залишаються питання адаптації банківських механізмів забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні до умов військового стану, забезпечення прозорості використання кредитних коштів, впровадження цифрових технологій у процеси моніторингу та контролю, а також створення дієвої системи захисту кредиторів та позичальників від шахрайства.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сучасного стану кредитування підприємств в Україні, виявлення основних проблем перспектив та напрямів удосконалення механізму забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах безпрецедентних викликів сьогодення питання забезпечення економічної безпеки підприємств має критичне значення для збереження економічного потенціалу України. Підприємства зіткнулися з комплексом загроз, включаючи фізичне знищення виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів, втрату ринків збуту та кадрового потенціалу. Це вимагає перегляду традиційних підходів до управління економічною безпекою та розробки нових механізмів захисту, адаптованих до сучасних реалій. Проблема забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах макроекономічної нестабільності, значних валютних коливань та обмеженого доступу до фінансових ресурсів набуває особливої актуальності. Водно-

час існуючі методи оцінки рівня економічної безпеки переважно орієнтовані на стабільні умови функціонування та не враховують специфіку роботи підприємств у воєнний час. Водночас цифрова трансформація економіки створює нові можливості для підвищення рівня безпеки бізнесу, але вимагає значних інвестицій та розвитку відповідних компетенцій. У цьому контексті, необхідність вивчення міжнародного досвіду впровадження інноваційних технологій у систему економічної безпеки підприємств та можливостей його адаптації до українських реалій стає дедалі актуальнішою.

Кризові часи в розвитку української економіки актуалізували пошук можливостей для вирішення складної ситуації та потенційної стабілізації економічних і фінансових процесів, що відбувалися в державі. Зокрема, загрозлива ситуація з продовольчою безпекою України, спричинена низкою взаємопов'язаних факторів. Перш за все, навіть в умовах мирного часу українська економіка характеризувалася досить низьким рівнем ВВП на душу населення. Поряд з низьким рівнем доходів домогосподарств, нагальною проблемою було збільшення частки витрат на харчування, які закладалися в структурні витрати населення, але все одно не забезпечували економічної доступності продуктів харчування для населення. Також не було ефективної програми на державному рівні щодо забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні.

Сучасний стан кредитування підприємств в Україні характеризується низькою активністю банків у наданні кредитів реальному сектору економіки, що зумовлено зростанням кредитних ризиків, падінням платоспроможності бізнесу та високою вартістю позикових ресурсів. Основними проблемами забезпечення безпеки кредитування є відсутність ефективної системи оцінки кредитоспроможності позичальників, недостатній рівень інформаційної відкритості, низька якість заставного майна та високий рівень судових спорів щодо повернення боргів. Важливим завданням є впровадження сучасних інструментів кредитного скорингу, цифрових платформ для контролю за використанням кредитних коштів, удосконалення механізмів страхування кредитних ризиків, а також формування державних програм гарантування повернення кредитів для малого та середнього бізнесу. Позитивним прикладом можуть стати практики країн ЄС, де широко застосовуються механізми

публічно-приватного партнерства у сфері кредитного забезпечення [1, с. 107].

Кредитування підприємств відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку економіки України, оскільки формує фінансову основу для інвестицій, інновацій та розширення виробничої діяльності. Аналіз динаміки кредитного портфеля банківської системи України у 2018–2024 рр. засвідчує суттєве зниження його частки у ВВП, що свідчить про зменшення ролі банківського кредитування у фінансуванні реального сектору (рис. 1).

Упродовж 2022–2024 рр. спостерігаємо скорочення показника співвідношення кредитного портфеля банківської системи України до ВВП, що пов'язано з військовими діями, макроекономічною нестабільністю, зростанням ризиків неповернення кредитів та підвищенням вимог банків до позичальників. Це вимагає перегляду підходів до забезпечення безпеки кредитних операцій та активізації механізмів державної підтримки.

Динаміка кредитного портфеля банківської системи України у 2018–2024 рр. демонструє збереження номінальних обсягів кредитування за одночасного зменшення їх частки у ВВП, що свідчить про структурні проблеми у взаємодії банківського сектору з підприємствами. Війна суттєво посилила кредитні ризики, обмежила доступ бізнесу до фінансових ресурсів та знизила ефективність традиційних інструментів кредитування. Для відновлення фінансової стійкості необхідним є посилення державних гарантій, удо-

сконалення системи управління кредитними ризиками, впровадження цифрових технологій моніторингу та створення умов для безпечного розширення кредитування підприємств у післявоєнний період [2, с. 27].

Аналіз структури кредитного портфеля банківської системи України у 2018–2024 рр. засвідчує поступове зниження рівня непрацюючих кредитів у докризовий період та різке погіршення ситуації після початку війни (рис. 2).

Варто відзначити, що у 2018 р. більше половини кредитного портфеля становили непрацюючі кредити, а у 2021 р. цей показник зменшився до 30%. Це відображає механізм стабілізації банківського сектору та впровадження ефективних процесів управління ризиками. Водночас з 2022 р. простежується відновлення негативних тенденцій, зумовлених військовим станом, руйнуванням економічних зв'язків і падінням платоспроможності підприємств.

Динаміка обсягів і частки непрацюючих кредитів у портфелі банківської системи України свідчить про складність забезпечення фінансової безпеки кредитування підприємств у період нестабільності. Незважаючи на позитивну тенденцію скорочення проблемної заборгованості у 2018–2021 рр., воєнні ризики призвели до відновлення зростання частки неповернень у 2022–2023 рр. Хоча у 2024 р. вдалося знизити рівень непрацюючих кредитів до 30,29 %, ця ситуація залишається загрозливою для стабільності банківської

Рис. 1. Динаміка кредитного портфеля банківської системи України та його співвідношення до ВВП у 2018–2024 рр.

Джерело: побудовано на основі [5]

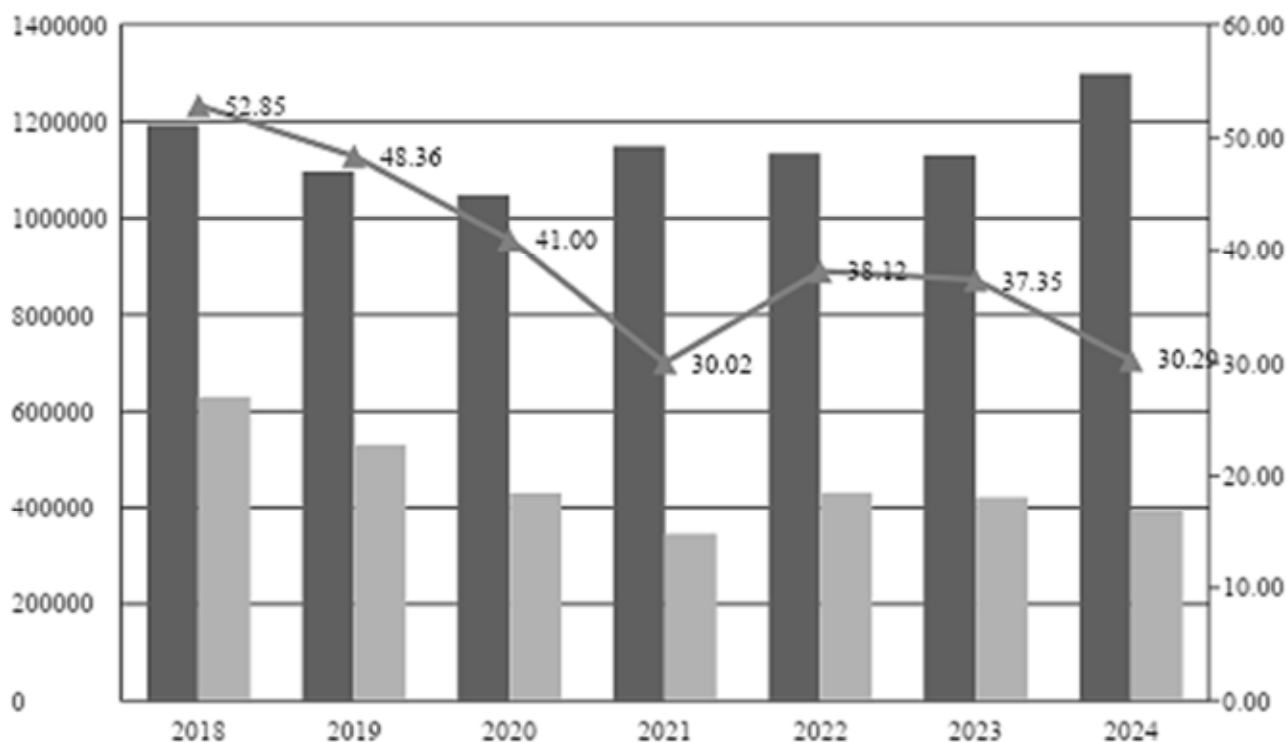

Рис. 2. Динаміка кредитного портфеля та непрацюючих кредитів у банківській системі України у 2018–2024 рр.

Джерело: побудовано на основі [5]

системи. Подолання проблем потребує посилення контролю за кредитними ризиками, впровадження інноваційних методів оцінки платоспроможності позичальників та активізації державної підтримки реального сектору економіки.

Головною умовою фінансової безпеки держави є кількісне та якісне зростання національної економіки. Проблема забезпечення належного забезпечення фінансової безпеки держави має першорядне значення, оскільки стосується функціонування держави та існування суспільства в цілому. Але непослідовність реформ, складна військово-політична ситуація, що загострилася збройним конфліктом на сході України та анексією Криму росією, світова пандемія COVID-19 – усі ці фактори негативно вплинули на розвиток, організацію та конкурентоспроможність економіки України [3, с. 228]. Як наслідок, відбулися значні втрати науково-технічного та виробничого потенціалу, а труднощі зі збутом продукції національних виробників підвищили рівень непередбачуваності в управлінських рішеннях та життєдіяльності підприємств нашої держави [6, с. 251].

Проблема забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні набуває особли-

вої актуальності в умовах воєнних викликів та економічної нестабільності. Банківський сектор стикається з високим рівнем неповернення кредитів, падінням платоспроможності бізнесу та зростанням макроекономічних ризиків, що негативно впливають на фінансову стійкість держави. Складність полягає у поєднанні внутрішніх факторів, таких як недосконалість правового регулювання та низька якість заставного майна, з зовнішніми – руйнуванням інфраструктури, логістичних ланцюгів і втратою ринків збуту [7, с. 5]. У таких умовах особливого значення набуває формування ефективних механізмів оцінки кредитоспроможності, посилення державних гарантій та інтеграція сучасних цифрових інструментів управління ризиками (рис. 3).

Таким чином, забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні потребує комплексного підходу, що поєднує вдосконалення банківських процедур, розвиток інноваційних технологій та розширення державної підтримки. Важливими напрямками є впровадження механізмів гарантування повернення кредитів, створення умов для публічно-приватного партнерства та використання сучасних систем цифрового моніторингу, здатних мінімізувати ризики шахрайства. Подолання

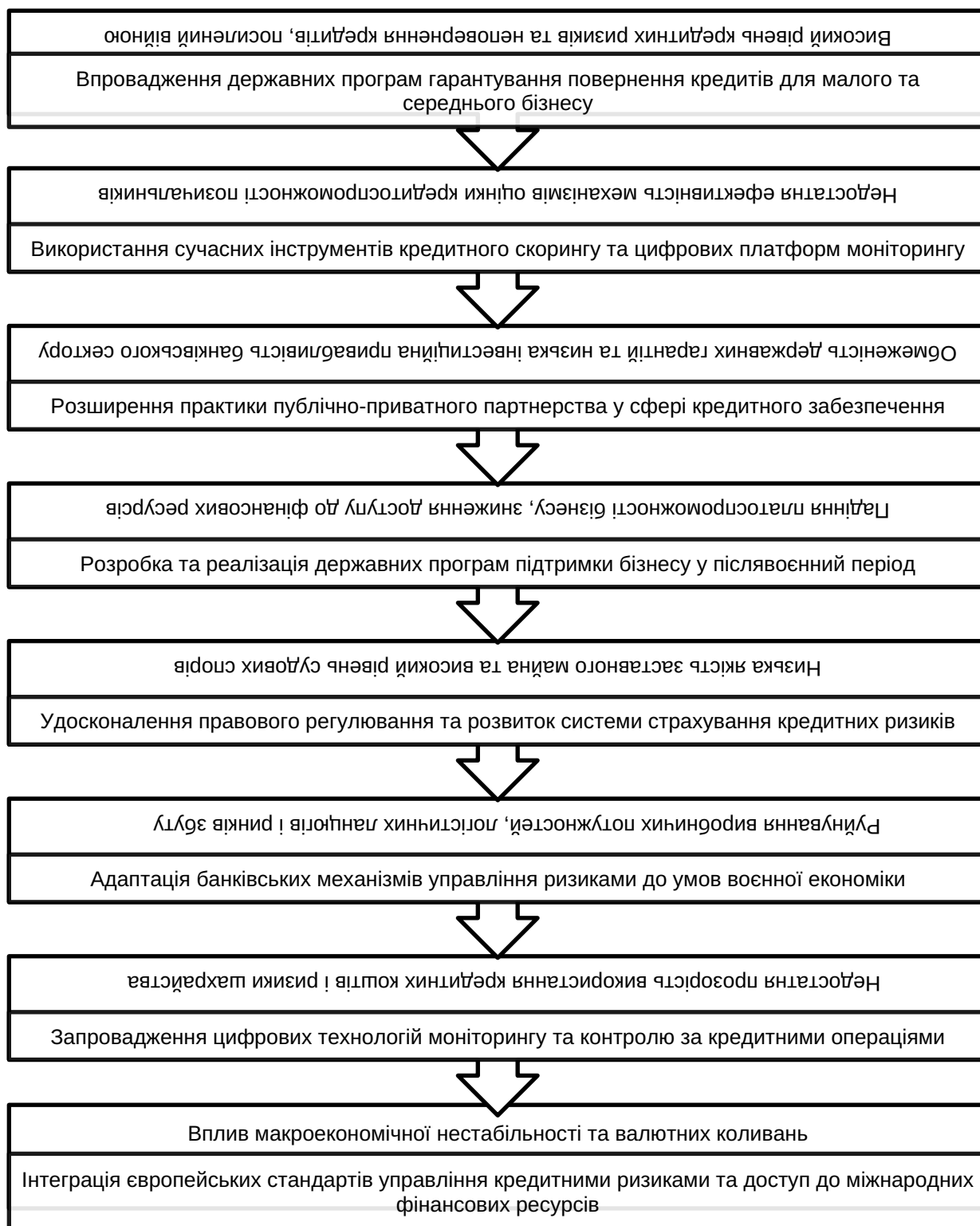

Рис. 3. Проблеми та перспективи забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні

Джерело: розроблено автором

існуючих проблем і реалізація перспективних рішень сприятиме зміцненню фінансової безпеки, підвищенню інвестиційної привабливості та відновленню економічної активності підприємств у післявоєнний період.

Висновки. Отже, забезпечення безпеки кредитування підприємств в Україні є одним із ключових чинників відновлення та сталого розвитку економіки. Для цього необхідно вдосконалити інституційні механізми управління

кредитними ризиками, розширити державну підтримку, впроваджувати інноваційні фінансові технології та підвищувати рівень прозорості у сфері кредитних відносин. Комплексне

вирішення зазначених проблем сприятиме формуванню стабільної банківської системи, зміцненню довіри бізнесу та активізації інвестиційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Варналій З. С., Бондаренко С. М. Фінансова безпека підприємств України в умовах війни та повоєнного відновлення. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. № 56. С. 106–113.
2. Гриценко Л., Павленко Л., Кожушко І., Ерісен О. Комплексна оцінка кредитного ризику українських банків. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2025. № 2(56). С. 20–33.
3. Жежерун Ю. В., Місценко Р. В., Колесник В. О. Сучасний стан банківського кредитування суб'єктів малого підприємництва сфери оборони в Україні. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9. № 3. С. 225–230.
4. Жураковська А., Лукашова Д., Павлов Р. Виклики та специфіка забезпечення економічної безпеки підприємства в кризових умовах. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-100> (дата звернення: 24.09.2025).
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 24.09.2025).
6. Романовська Ю., Козаченко Г., Погорелов Ю., Помазун О., Редько К. Проблеми розвитку економічної безпеки в Україні: виклики та можливості. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2022. № 5(46). С. 249–257.
7. Pavlov K., Pavlova O., Kryzhanivsky S., Savchuk A. Financial security of Ukrainian enterprises: current status, main problems and ways to solve them. *Socio-Economic Problems and the State (electronic journal)*. 2022. Vol. 26. No. 1. P. 3–11.

REFERENCES:

1. Varnalii Z. S., Bondarenko S. M. (2023) Finansova bezpeka pidpriemstv Ukrainy v umovakh viiny ta povoiennoho vidnovlennia [Financial security of Ukrainian enterprises in wartime and post-war recovery]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu – Economic Bulletin of the University*, vol. 56, pp. 106–113. (in Ukrainian)
2. Hrytsenko L., Pavlenko L., Kozhushko I., Erisen O. (2025) Kompleksna otsinka kredytnoho ryzyku ukrain-skykh bankiv [Comprehensive assessment of the credit risk of Ukrainian banks]. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*, no. 2(56), pp. 20–33. (in Ukrainian)
3. Zhezherun Yu. V., Mistsenko R. V., Kolesnyk V. O. (2024) Suchasnyi stan bankivskoho kredytuvannia sub-ektiv maloho pidpriemnytstva sfery oborony v Ukraini [Current state of bank lending to small business entities in the defense sector in Ukraine]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 9, no. 3, pp. 225–230. (in Ukrainian)
4. Zhurakovska A., Lukashova D., Pavlov R. (2024) Vykylyky ta spetsyfika zabezpechennia ekonomichnoi bez-peky pidpriemstva v kryzovykh umovakh [Challenges and specifics of ensuring the economic security of an enter-prise in crisis conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-100> (accessed September 24, 2025). (in Ukrainian)
5. Ofitsiynyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/> (accessed September 24, 2025). (in Ukrainian)
6. Romanovska Yu., Kozachenko H., Pohorelov Yu., Pomazun O., Redko K. (2022) Problemy rozvytku eko-nomichnoi bezpeky v Ukraini: vykylyky ta mozhlyvosti [Problems of economic security development in Ukraine: chal-lenges and opportunities]. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, no. 5(46), pp. 249–257. (in Ukrainian)
7. Pavlov K., Pavlova O., Kryzhanivsky S., Savchuk A. (2022) Financial security of Ukrainian enterprises: cur-rent status, main problems and ways to solve them. *Socio-Economic Problems and the State (electronic journal)*, vol. 26, no. 1, pp. 3–11.